

ตอนที่ 3
**ความรู้ที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการจัด
การเรียนการสอน**

โดย รศ. ระวีวรรณ ศรีครามรัน

บทที่ 12

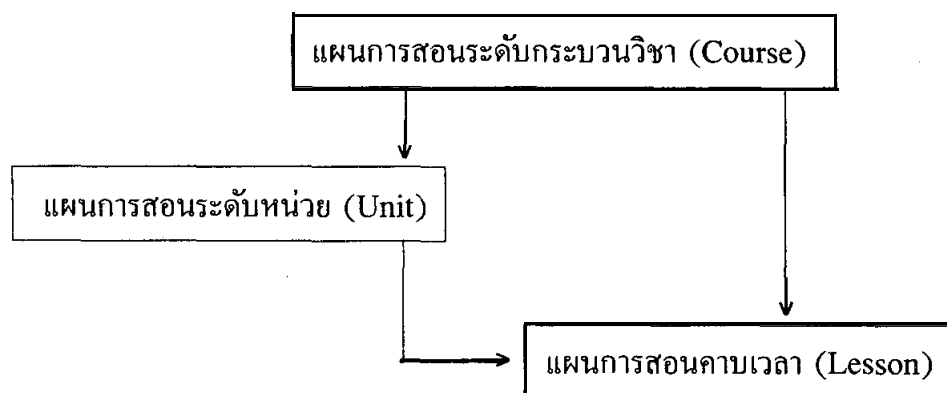
หลักและการวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนนับได้ว่าเป็นงานที่สำคัญ และเป็นส่วนสำคัญในการสอน ซึ่งครูจะต้องรับผิดชอบในการวางแผนการสอนในแต่ละระดับดังนี้

1. การวางแผนการสอนในระดับกระบวนวิชา (Course) ผู้สอนจะสามารถศึกษาได้จากหลักสูตร นำมาปรับ และจัดทำแผนการสอนสำหรับกระบวนวิชาหนึ่งๆ ซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาสำหรับการสอนเป็นเวลา 1 ปี หรือ 1 เทอมการศึกษา ในบางครั้งกระบวนวิชาระยะสั้นๆ (minicourse) อาจจะใช้ระยะเวลาเพียง 1-2 สัปดาห์ก็ได้

2. การวางแผนการสอนในลักษณะของหน่วยวิชา (Unit) ซึ่งเป็นลักษณะของหน่วยย่อยในกระบวนวิชา อาจจะเป็นหัวข้อเรื่องหนึ่งๆ ในกระบวนวิชาหรืออาจจะอยู่ในลักษณะของปัญหาที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ หรือแก้ใ้ปัญหา ในบางครั้งกระบวนวิชาระยะสั้นๆ (minicourse) สามารถจัดอยู่ในหน่วยวิชาได้เนื่องจากมีลักษณะเนื้อหาวิชาเป็นหน่วยย่อย

3. การวางแผนการสอนในลักษณะของคาบเวลา (Lesson) เป็นส่วนย่อยของหน่วยวิชา ซึ่งจัดทำขึ้นสำหรับการสอนในคาบเวลาหนึ่ง หรือไม่เกิน 2-3 คาบเวลาที่ต่อเนื่องกัน

ความสำคัญของการวางแผนการสอนในแต่ละระดับขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของครูในการพิจารณาเลือกสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอน

2. การกำหนดเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาวิชาสำหรับการสอน
3. การกำหนดอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม
4. การเลือกใช้ทฤษฎีและเทคนิคการสอน เพื่อให้การสอนนั้นบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย
5. การกำหนดแนวทางการวัดและประเมินความรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น ในการวางแผนการสอนครูจะต้องคำนึงว่า ในการสอนนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือมีความสามารถในเรื่องใด และเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้หรือมีความสามารถในเรื่องดังกล่าว ครูควรจะดำเนินการอย่างไร

การวางแผนการสอนที่ดี เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปตามที่กำหนด ลดปัญหาการควบคุมชั้นเรียนที่ไม่อยู่ในระเบียบได้ ทำให้ครูต้องศึกษาและเตรียมความพร้อมในด้านเนื้อหาวิชา การสอนสามารถดำเนินไปอย่างถูกต้องและทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอน

การกำหนดจุดมุ่งหมายในแผนการสอน

จุดประสงค์ของการกำหนดจุดมุ่งหมายนั้น เพื่อเป็นแนวทางให้ครูได้พิจารณาว่า ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความจริง แนวคิด หลักการ หรือต้องการให้ผู้เรียนมีทัศนคติ มีการรับรู้ หรือมีความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายดังกล่าวจะเป็นแนวทางหรือเป็นพื้นฐานให้ครูเตรียมรายละเอียดของเนื้อหาวิชาสำหรับการสอน กำหนดกิจกรรมการสอน เลือกใช้ทฤษฎีการสอนให้เหมาะสม รวมทั้งเลือกใช้อุปกรณ์การสอนให้สอดคล้องกันสำหรับการสอนในแต่ละกระบวนการวิชา หรือในแต่ละคาบเวลาของการสอน

ในการกำหนดจุดมุ่งหมายในแผนการสอน ครูจะต้องคำนึงถึงและพิจารณา ในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. หลักการ จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร กลุ่มวิชา กระบวนวิชาหรือรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. ลักษณะธรรมชาติของผู้เรียน ในด้านสติปัญญา ความพร้อม ความสนใจ และจุดมุ่งหมายในการเรียนของผู้เรียน
3. หนังสือแบบเรียน อุปกรณ์การสอน เครื่องมือต่างๆ ซึ่งครูจำเป็นต้องมาใช้ร่วมในการเรียนการสอน
4. ลักษณะของชุมชน ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งความมุ่งหวังของชุมชนในการจัดการเรียนการสอน
5. เนื้อหาวิชา หลักการ ความรู้ หรือระเบียบวินัย ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษา

ชนิดของจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายที่กำหนดในแผนการสอนอาจจะกล่าวได้ว่ามีอยู่ 3 ระดับคือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป (General objectives) มีความหมายเช่นเดียวกับ Goals มีลักษณะเป็นแนวคิดอย่างกว้างๆ ในด้านทัศนคติ ความรู้สึก หรือทักษะต่างๆ เช่น “เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพัฒนาการของชาติไทย” “เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการเลี้ยงปลาทะเล” การกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป จะเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในระดับกระบวนการวิชาของแผนการสอนหรือในระดับหน่วยวิชา

2. จุดมุ่งหมายเฉพาะ (Specific objectives) มีลักษณะค่อนข้างแคบกว่าจุดมุ่งหมายทั่วไปและมุ่งผลความสำเร็จของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายทั่วไป เช่น “เมื่อนักเรียนเรียนจบในหน่วยวิชานี้แล้ว นักเรียนสามารถเขียนภาพ และระบายสีได้” “นักเรียนสามารถขับร้องเพลงเถาร่วมกับวงดนตรีได้” ครูจะสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะในการวางแผนการสอนระดับหน่วยวิชาหรือระดับคาบเวลา

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral objectives) เป็นการกำหนดหรืออธิบายพฤติกรรมของผู้เรียน เมื่อการเรียนการสอนนั้นเสร็จสิ้นลงในคาบเวลาหนึ่งๆ ซึ่งจะมุ่งให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนด หรืออาจจะเรียกว่า จุดประสงค์ปลายทาง ก็ได้ ซึ่งจะเป็นการกำหนดในแผนการสอนระดับคาบวิชา เช่น “นักเรียนสามารถบอกชื่อประเทศที่อยู่ในกลุ่มเอเชียกันได้ถูกต้อง” “นักเรียนสามารถอ่านคำควบกล้ำในข้อความที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้องทุกคำ”

การเขียนแผนการสอนในระดับกระบวนการวิชา

ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนแต่ละกระบวนการวิชาที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งครูจะสามารถศึกษารายละเอียดต่างๆ เช่น จุดมุ่งหมายของกระบวนการวิชา เนื้อหาวิชา แนวทางการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน และอื่นๆ ได้จากหนังสือหลักสูตร ประมวลการสอน และหนังสือแบบเรียน อย่างไรก็ตาม ครูจำเป็นต้องปรับรายละเอียดต่างๆ และจัดทำเป็นแผนการสอน โดยการเลือกวิธีการสอน อุปกรณ์การสอน และเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับผู้เรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตลอดจนจัดทำใบงาน และโครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล หลักการเบื้องต้นในการจัดทำแผนการสอนระดับกระบวนการวิชาของครู ประกอบด้วย

1. พิจารณาจุดมุ่งหมายทั่วไปของกระบวนการวิชา ซึ่งเป็นสิ่งที่มุ่งหวังจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ไปอย่างกว้าง

2. พิจารณาเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้แผนการสอนนั้นอยู่ในขอบเขตที่หลักสูตรกำหนด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไป และรวมถึงการพิจารณาสาระสำคัญ หัวข้อเรื่อง หรือหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ แบ่ง และจัดลำดับความสำคัญของความรู้

โดยคำนึงถึงความรู้ที่จะต้องเรียนก่อน-หลัง ความยาก-ง่าย ขอบเขตของเนื้อหาวิชาที่เหมาะสมกับวัยและความรู้พื้นฐานของผู้เรียน การจัดเตรียมเวลาให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการกำหนดกิจกรรมการสอนล่วงหน้าให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ตลอดจนพิจารณาเน้นหนักในหัวข้อเรื่อง ที่เห็นว่ามี ความสำคัญ

3. พิจารณาการจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสม และสอดคล้องกันในแต่ละหัวข้อเรื่อง ในการจัดเวลาเรียนควรคำนวณเวลาเรียนจริงทั้งหมดตลอดเทอมการศึกษา และตลอดปีการศึกษา โดยหักวันหยุดต่างๆ เช่นวันหยุดราชการ วันหยุดประจำปีของโรงเรียน วันสอบ วันกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งกำหนดวัน เวลา สำหรับการทดสอบ หรือการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นระยะๆ ไปด้วย และระยะเวลาสำหรับการสอบประจำเทอม และการสอบประจำปีการศึกษาด้วย

4. พิจารณาแนวการสอนของครู หนังสือแบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน กำหนด และจัดเตรียมอุปกรณ์การสอน สำหรับการสอนในแต่ละเนื้อเรื่อง หรือหัวข้อเรื่อง รวมทั้งศึกษาแหล่งค้นคว้า และการจัดเตรียมทรัพยากรสำหรับการสอนไว้ล่วงหน้า ซึ่งในแต่ละหัวข้อเรื่องอาจจะต้องใช้วิธีการสอน อุปกรณ์การสอน แบบเรียนที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายทั่วไปที่ได้กำหนดไว้

5. พิจารณาแนวทางการวัดและประเมินความรู้ของผู้เรียน ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายทั่วไปของกระบวนวิชานั้นๆ

การกำหนดจุดมุ่งหมาย

การกำหนดจุดมุ่งหมายในแผนการสอนระดับกระบวนวิชานั้น ในบางโรงเรียนจะกำหนดไว้ให้ตามหลักสูตรของกระทรวงฯ หรือตามประมวลการสอน อย่างไรก็ตาม ครูก็จะต้องคำนึงถึงสาระสำคัญที่นักเรียนควรจะเรียนรู้ และได้รับในการเรียน ซึ่งรวมทั้งทัศนคติ แนวคิด หลักการ ลักษณะกิจนิสัย และอาจจะละเว้นจุดมุ่งหมายที่เห็นว่าให้คุณค่าน้อยในการเรียนของนักเรียนก็ได้ การกำหนดจุดมุ่งหมายของกระบวนวิชาจะอยู่ในลักษณะกว้างๆ ตัวอย่างเช่น

วิชาสังคมศึกษา

- เพื่อให้เกิดความเข้าใจในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิต
- เพื่อให้เห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันส่งเสริมและพัฒนาชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง
- เพื่อให้ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประชากร

วิชาภาษาไทย

- เพื่อให้สามารถอ่านและฟังอย่างมีวิจารณญาณ

- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวรรณกรรมพื้นบ้าน
- เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือที่เลือกอ่าน

วิชาวิทยาศาสตร์

- เพื่อให้มีความสามารถใช้อุปกรณ์พื้นฐาน และทักษะในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าและเห็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาสมดุลของธรรมชาติ
- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของบรรยากาศและพลังงานในการดำรงชีวิต

วิชาคณิตศาสตร์

- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการคิดคำนวณ
- เพื่อให้มีความสามารถในการใช้เหตุผลและสามารถนำไปใช้ได้
- เพื่อให้มีทักษะในการคิดคำนวณและแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างคล่องแคล่วและแม่นยำ

การพิจารณาเนื้อหาวิชา

เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของกระบวนการวิชาแล้ว ครูจะต้องพิจารณาจัดลำดับ หรือแบ่งเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับเวลาและแนวทางการสอน โดยการเขียนขอบเขตเนื้อหาวิชาทั้งหมดของกระบวนการวิชา ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตร นำมาจัดแบ่งเป็นหัวเรื่อง หรือสาระสำคัญและเขียนรายละเอียดเพิ่มเติม โดยคำนึงถึงความยาก-ง่าย การลำดับความก่อน-หลัง และให้เหมาะสมกับหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย เนื่องจากน้ำหนักและความสำคัญของแต่ละหัวข้อเรื่องไม่เท่ากัน ครูจะต้องคำนึงถึงการจัดเวลาให้เหมาะสม ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับแนวการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนในแต่ละหัวข้อเรื่องด้วย

องค์ประกอบของแผนการสอน

แผนการสอนในระดับกระบวนการวิชาควรประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในระดับกว้างเมื่อเสร็จสิ้นการสอนกระบวนการวิชานั้นตามระยะที่หลักสูตรกำหนด

2. กำหนดระยะเวลาซึ่งจะใช้แผนการสอนนั้นว่าจะเริ่มใช้เมื่อใด และสิ้นสุดลงในวันใด สำหรับการสอนกระบวนการวิชาหนึ่งๆ รวมทั้งกำหนดช่วงเวลาย่อยๆ สำหรับแต่ละหัวข้อเรื่องว่าจะต้องใช้ระยะเวลานานเท่าใดสำหรับการสอนหัวข้อเรื่องนั้นๆ เป็นจำนวนสัปดาห์ และระยะเวลา

3. หัวข้อเรื่อง และเนื้อหาวิชาที่จะดำเนินการสอนโดยสรุป โดยพิจารณาจากหลักสูตรและแบบเรียน ซึ่งมีปริมาณที่เหมาะสมกับระยะเวลา และแบ่งตามสาระสำคัญของกระบวนการวิชา โดยเน้นในหัวข้อเรื่อง que เห็นว่าสำคัญด้วย

4. วิธีสอน หรือกิจกรรมการสอน เป็นการระบุว่าผู้สอนจะดำเนินกิจกรรมใดบ้างในหลักใหญ่ๆ ในแต่ละหัวข้อเรื่อง ซึ่งจะสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายทั่วไป เมื่อเรียนจบกระบวนการวิชานั้น

5. อุปกรณ์การสอน เป็นการเตรียมการว่าจะใช้อุปกรณ์การสอนใดบ้างที่เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการสอน ในแต่ละหัวข้อเรื่อง โดยระบุไว้ให้ชัดเจน เช่น รูปภาพ แผนภูมิ ของจริงหรือสิ่งอื่นๆ

6. การประเมินผลเพื่อที่จะทราบว่า การสอนของครูในแต่ละหัวข้อเรื่องนั้นๆ ประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้เรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งแนวทางหรือวิธีการประเมินผล จะระบุไว้ในแผนการสอนด้วย ในแต่ละหัวข้อเรื่อง ซึ่งการประเมินผลอาจจะแตกต่างกันได้ เช่น ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด หรือให้ตอบคำถามปากเปล่า หรือวิธีการอื่นๆ ตามที่ผู้สอนเห็นสมควร

ประโยชน์ในการทำแผนการสอน

1. สามารถช่วยให้ครูแบ่งเนื้อหาวิชาที่จะทำการสอนได้ล่วงหน้าว่าระยะเวลาใดควรจะสอนเรื่องใด ใช้เวลานานเท่าใด ทำให้น้ำหนักในการสอนแต่ละหัวข้อเรื่องเป็นไปอย่างเหมาะสมตามความสำคัญของเนื้อเรื่อง

2. การแบ่งเนื้อหาวิชา สำหรับการสอนในแต่ละเทอมของการศึกษา ทำให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้ครบทุกหัวข้อเรื่อง ตามที่หลักสูตรกำหนด และภายในระยะเวลาที่กำหนดได้

3. เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอนของครูเป็นหน่วยการเรียน ช่วยให้ครูเตรียมการสอนได้ง่าย และสะดวกมากขึ้น

4. เป็นแนวทางในการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอน แบบฝึกหัด และจัดกิจกรรมการสอนหรือกิจกรรมเสริมความรู้ในแต่ละตอน หรือหัวข้อเรื่องได้ล่วงหน้า สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน

5. ทำให้ครูทราบล่วงหน้าได้ว่า ระยะเวลาใดนักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะสะดวกต่อการจัดเตรียมเครื่องมือในการวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียน

6. การจัดทำแผนการสอนในระดับกระบวนการวิชาร่วมกับเพื่อนครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน จะทำให้การดำเนินการสอนเป็นไปในแนวเดียวกัน

7. ทำให้สะดวกต่อการจัดครูสอนแทน เมื่อครูที่สอนประจำไม่สามารถดำเนินการสอนได้ ทำให้การดำเนินการสอนโดยครูที่สอนแทนในชั้นนั้นต่อเนื่องกัน

การเขียนแผนการสอนในระดับหน่วย

เนื้อหาวิชาในแต่ละกระบวนวิชาจะถูกแบ่งออกเป็นหัวข้อเรื่อง หรือสาระสำคัญที่มีลักษณะแนวเดียวกันจะถูกจัดให้เป็นกลุ่ม สำหรับการสอนในช่วงระยะเวลาหนึ่งประมาณ 1-3 สัปดาห์ เนื้อหาวิชาดังกล่าวที่จัดไว้สำหรับการสอนในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ จะเรียกว่า หน่วยการสอน ซึ่งในการวางแผนการสอนสำหรับแต่ละหน่วยนั้น ครูสามารถดำเนินการสอนได้ในหลายลักษณะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในหน่วยวิชานั้นๆ

รูปแบบของหน่วยการสอนที่ครูสามารถจัดทำแผนการสอนมีดังต่อไปนี้

1. หน่วยการสอนธรรมดา
2. หน่วยการสอนสำหรับการฝึกปฏิบัติ
3. ชุดการเรียนรู้สำหรับหน่วย
4. สัญญาในการเรียนหน่วยการสอน

แผนการสอนรูปแบบต่างๆ ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะ และการใช้งานที่แตกต่างกัน แต่จะมีหลักการในการจัดทำเช่นเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องที่เหมาะสมกับรูปแบบของการจัดทำแผนการสอนในลักษณะหน่วยการสอน

2. จัดทำจุดมุ่งหมายทั่วไปสำหรับหน่วยการสอนนั้นๆ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายในลักษณะกว้างเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือมีความสามารถ เมื่อได้ศึกษาหน่วยการเรียนดังกล่าวแล้ว ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ครูจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

2.1 เนื้อหาวิชาและการเลือกใช้อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม

2.2 พิจารณาว่าผู้เรียนควรจะมีการเรียนรู้ หรือมีความสามารถในเรื่องใด และควรจะใช้วิธีการสอนแบบใด

2.3 จุดมุ่งหมายของหน่วยการสอนจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไปของกระบวนวิชานั้น

3. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะสำหรับหน่วยการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ มีทักษะหรือมีทัศนคติตามที่มุ่งหวัง ซึ่งครูสามารถดำเนินการดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ชัดเจน

3.2 สามารถกำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3.3 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไปของหน่วยการสอน

4. พิจารณา และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในหน่วยการเรียน ซึ่งครูจะต้องศึกษาเนื้อหาวิชา และจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสม ขั้นตอนการกำหนดกิจกรรมประกอบด้วย

4.1 ศึกษาแนวคิดในการจัดกิจกรรมการสอน จากหลักสูตร หนังสือแบบเรียน คู่มือครู หรือแนวคิดจากเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อให้เหมาะสมกับหน่วยการเรียน

4.2 ตรวจสอบว่ากิจกรรมการสอนดังกล่าว จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

4.3 พิจารณาว่า กิจกรรมการสอนสอดคล้อง หรือเหมาะสมกับสภาพการณ์ในการดำเนินการ ในเรื่องของเวลา การใช้อุปกรณ์การสอน รวมทั้งความพร้อมและระดับความสามารถของผู้เรียน

4.4 พิจารณาว่าในการสอนหน่วยการสอนหนึ่งๆ ควรจะเริ่มด้วยการสร้างความสนใจของผู้เรียน ชี้แจงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการเรียนกับกระบวนการวิชา และให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือวางแผนงานในการศึกษาเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียนนั้น

4.5 ในการสอนเนื้อหาวิชา จะต้องจัดกิจกรรมเพื่อคงความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน รวมทั้งจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือมีพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายเฉพาะ

4.6 กิจกรรมการสอนในระยะสุดท้าย ควรจะเป็นการสรุปความรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว ทบทวนความรู้ทั้งหมด เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว และความรู้ที่จะต้องศึกษาในหน่วยต่อไป

5. วางแผนในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดหน่วยการเรียน เพื่อดูความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน การประเมินความรู้ของผู้เรียนอาจจะพิจารณาจากการสังเกตของครู ผลงานของผู้เรียน หรือให้ทำแบบทดสอบ ซึ่งการประเมินความรู้ หรือความสามารถของผู้เรียนจะต้องตรงตามจุดประสงค์เฉพาะ หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเป็นจุดประสงค์ปลายทางของผู้เรียน

6. จัดเตรียมอุปกรณ์การสอน ซึ่งผู้สอนควรจัดเตรียมหรือวางแผนงานการใช้อุปกรณ์การสอนล่วงหน้า จัดเตรียมเอกสารการเรียนการสอน จัดสร้างอุปกรณ์ หรือการวางแผนงานการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการเรียนการสอน

รูปแบบของแผนการสอนระดับหน่วย

1. หน่วยการสอนธรรมดา

การจัดทำแผนการสอนสำหรับหน่วยการสอนธรรมดา จะเป็นการแบ่งเนื้อหาวิชาในกระบวนการวิชาออกเป็นหน่วย และจัดทำแผนการสอนสำหรับหน่วย หรือในแต่ละหัวข้อเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยแผนการสอนในแต่ละคาบเวลาที่ต่อเนื่องกัน แผนการสอนสำหรับการสอนในหน่วยหนึ่งๆ อาจจะประกอบด้วยวิธีการสอนหลายๆ รูปแบบ เช่น การบรรยาย การให้นักเรียนแก้ปัญหาหรือการให้นักเรียนทำรายงาน ทำโครงการ แต่จะเน้นให้นักเรียนมีความรู้ในหน่วยวิชา หรือในหัวข้อเรื่องนั้นเป็นประการสำคัญ ขั้นตอนในการจัดทำแผนการสอนระดับหน่วยประกอบด้วย

1.1 พิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องสำหรับหน่วยวิชา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิชา เช่น “หลักภาษาเกี่ยวกับคำ และกลุ่มคำ” “ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม” ฯลฯ

1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูมุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้ในหัวข้อเรื่อง หรือในหน่วยวิชานั้นๆ ลักษณะของจุดมุ่งหมายจะกว้าง มุ่งเน้นหลักการใหญ่ๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ มีทัศนคติในหัวข้อเรื่องดังกล่าว

1.3 จัดทำแผนการสอนรายคาบวิชาให้มีความต่อเนื่องกัน และครอบคลุมเนื้อหาวิชาในหัวข้อเรื่อง หรือในหน่วยวิชานั้นๆ ทั้งหมด เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แผนการสอนจะประกอบด้วย

- แผนการสอนสำหรับแนะนำหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะบอกจุดประสงค์แนวทางการศึกษาหน่วยวิชา การทดสอบก่อนเรียน การกระตุ้นและเร้าความสนใจผู้เรียน

- แผนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาของหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน จะอยู่ในลักษณะของการบรรยาย การให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้ศึกษาหรือแก้ปัญหาต่างๆ การทำรายงาน โครงการ ในลักษณะของกลุ่มหรือรายบุคคล

- แผนการสอนเพื่อสรุปหน่วยการเรียนรู้ รวมถึงการทบทวน และเชื่อมความสัมพันธ์สำหรับการศึกษาหน่วยการเรียนรู้ต่อไป

1.4 พิจารณากิจกรรมหลักสำหรับหน่วยการสอน ซึ่งอาจจะเป็นการให้ผู้เรียนจัดโครงการที่เกี่ยวข้องเนื้อหาวิชา การมอบหมายงานหรือการศึกษานอกสถานที่ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชาในหน่วยวิชานั้นๆ รวมทั้งอุปกรณ์ และสถานการณ์ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม

1.5 จัดทำแผนงาน หรือเครื่องมือสำหรับประเมินความรู้ของผู้เรียนตลอดทั้งหน่วยซึ่งอาจจะเป็น แบบทดสอบเนื้อหาวิชา ในด้านความเข้าใจของหน่วยวิชา

1.6 จัดทำและจัดเตรียมอุปกรณ์การสอน เพื่อให้การสอนหน่วยวิชาหรือหัวข้อเรื่องนั้นๆ ประสบความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. หน่วยการสอนสำหรับการฝึกปฏิบัติ

การจัดทำแผนการสอนสำหรับการเรียนในลักษณะของการฝึกปฏิบัติ จะมีลักษณะเป็นหน่วยวิชาเฉพาะหัวข้อเรื่องที่เน้น การเรียนเป็นรายบุคคล ลักษณะการสอนจะเน้นการแก้ปัญหา (Problem-solving) และการฝึกปฏิบัติมากกว่าการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาเป็นรายคาบเวลา นักเรียนจะสามารถวางแผนการเรียนได้ด้วยตนเองในแต่ละคน ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความต้องการ และจุดมุ่งหมายในการเรียน รวมทั้งสามารถเรียนได้ตามระดับความรู้ และความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ภายใต้คำแนะนำของครูที่ปรึกษากิจกรรมดังกล่าว ซึ่งขั้นตอนในการจัดทำแผนการสอนสำหรับหน่วยการสอนฝึกปฏิบัติประกอบด้วย

2.1 พิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องหรือหน่วยวิชาสำหรับการฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่ง หรือส่วนหนึ่งของกระบวนวิชา ระบุชื่อของหน่วยซึ่งจะสื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจแนวคิด ปัญหาหรือเรื่องที่จะต้องศึกษาหรือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน หรือเป็นปัญหาและสถานการณ์ของสังคมปัจจุบัน ไม่ยากจนเกินความสามารถในการดำเนินการ เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

2.2 กำหนดขอบเขตจุดมุ่งหมายของหน่วย ซึ่งจะระบุความสามารถแนวคิด ทักษะ หรือทักษะ ของนักเรียน ตลอดจนผลที่ได้รับเมื่อการฝึกปฏิบัติในหน่วยดังกล่าวเสร็จสิ้นลง การกำหนดจุดมุ่งหมายจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกระบวนวิชา และจะต้องชัดเจน รวมทั้งสามารถดำเนินการได้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

2.3 กำหนดงานหรือกิจกรรมในหน่วยวิชาสำหรับการฝึกปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมแนะนำหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะสร้างความสนใจของผู้เรียน ขอบเขตที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม การเรียนในลักษณะใด รวมทั้งกิจกรรมและสื่อที่จะต้องใช้ในการฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนแต่ละคน และการเรียนทั้งชั้นเรียน รวมทั้งกำหนดตารางเวลาสำหรับกิจกรรมใน หน่วยการเรียนรู้ เช่น การฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยาย และอื่นๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมรวมในชั้นเรียน

2.4 จัดทำคู่มือการเรียนรู้ และแนวทางในการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ดำเนินกิจกรรมได้ ซึ่งหัวข้อเรื่องในคู่มือการเรียนรู้ประกอบด้วย

- จุดประสงค์ของการฝึกปฏิบัติ
- ข้อมูลเบื้องต้น หรือข้อมูลพื้นฐานสำหรับกิจกรรม
- แนวทางการดำเนินกิจกรรม หรือการฝึกปฏิบัติ
- อุปกรณ์ และ/หรือเครื่องมือในการทำกิจกรรม รวมทั้งแบบฝึกหัด
- ข้อเท็จจริงหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อสงสัย
- ปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือเป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริง
- เอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษาในรายละเอียด
- แบบทดสอบความรู้และความสามารถของผู้เรียนด้วยตนเอง
- การติดตามผลของการฝึกปฏิบัติ หรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

2.5 จัดทำเอกสารเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดหน่วยการเรียนรู้ ซึ่ง การประเมินผลดังกล่าว อาจจะทำเป็นระยะๆ ในระหว่างการฝึกปฏิบัติ ให้ต่อเนื่องกันในรูปของ แบบฝึกหัด การรายงาน หรือในรูปแบบอื่นๆ เพื่อเป็นการสะสมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอด หน่วยการเรียนรู้ สำหรับพิจารณาความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนนั้นๆ

2.6 จัดเตรียมเอกสารสำหรับผู้เรียน หนังสืออ้างอิง งานที่จะต้องทำหรืองานที่จะต้องศึกษาต่อไปเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม รวมทั้งแหล่งความรู้ต่างๆ ในชุมชน

3. ชุดการเรียนรู้สำหรับหน่วย

เป็นหน่วยการสอนที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนได้ศึกษาหรือสามารถเรียนได้ด้วยตนเองอย่างอิสระในหน่วยการเรียนนั้นๆ โดยการจัดทำเป็นชุดการเรียนรู้สำเร็จรูป (Learning packet or learning activity packet) ซึ่งจะประกอบด้วย วิธีการเรียนการสอนเนื้อหาวิชา คำถามหรือปัญหา ใบงาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งข้อมูลและเอกสารอื่นๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหรือเรียนรู้ในหน่วยการเรียนนั้นๆ ได้ตลอดทั้งหน่วยด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละคน เมื่อนักเรียนคนใดได้ศึกษาชุดการเรียนรู้หนึ่งๆ เสร็จเรียบร้อยแล้วจะสามารถศึกษาชุดการเรียนรู้ต่อไปได้โดยไม่จำเป็นต้องเรียนพร้อมกับเพื่อนคนอื่น ๆ

การจัดทำชุดการเรียนรู้สำหรับหน่วยจะมีลักษณะเช่นเดียวกับหน่วยการสอนอื่นๆ เว้นแต่กิจกรรมการเรียนที่จะต้องจัดทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ตัวอย่างของชุดการเรียนรู้แบบหนึ่งให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเรียกว่า Self-instructional package (S.I.P.) ซึ่งมีหลักการในการจัดทำดังนี้

- 3.1 กำหนดจุดประสงค์ในการเรียนของหน่วยให้ชัดเจน ในลักษณะของพฤติกรรม
- 3.2 จัดแบ่งเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมการเรียนเป็นขั้นตอนสั้นๆ ที่ต่อเนื่องกัน
- 3.3 ในแต่ละขั้นตอนของเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมจะมีแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนเป็นระยะๆ
- 3.4 ผู้เรียนจะสามารถรู้ผลการทำแบบฝึกหัด หรือประเมินความรู้และความสามารถของตนเองได้ในทันที ในกิจกรรม หรือเนื้อหาวิชาที่ได้ศึกษาไปแล้วในแต่ละขั้นตอน
- 3.5 จัดทำแบบประเมินผลสำหรับประเมินความรู้และความสามารถของผู้เรียนทั้งหมดตลอดหน่วยการเรียน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม การจัดสร้างชุดการสอนแบบ S.I.P. ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนงานและแบ่งขั้นตอนของเนื้อหาวิชาในแต่ละบท ซึ่งในแต่ละบทผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้โดยใช้เวลาเรียนประมาณ 30-50 นาที การใช้สำนวนภาษาในการเขียนจะต้องเข้าใจและอ่านง่ายในลักษณะของการสนทนาระหว่างผู้สอนและนักเรียน ใช้คำสรรพนามแทนนักเรียน หรือครูที่ให้ความรู้สึกเป็นกันเอง มีรูปภาพประกอบ หรือมีเอกสารที่น่าสนใจเพิ่มเติม ควรประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมความเข้าใจในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา เช่นภาพที่เกี่ยวข้องกัน แถบดัดเสียงและอื่นๆ รวมทั้งเอกสารอ้างอิงเพื่อศึกษาหาความรู้ได้เพิ่มเติมตามความสนใจ และเช่นเดียวกับแผนการสอนอื่นๆ ซึ่งหลังจากผู้สอนได้สร้างชุดการสอน และทดลองใช้แล้ว ก็ควรจะปรับปรุงและแก้ไขชุดการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. สัญญาในการเรียนหน่วยการสอน

เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของหน่วยการสอน การจัดสร้างก็เช่นเดียวกับหน่วยการสอนอื่นๆ แต่จะมีลักษณะเป็นสัญญา (contract) ซึ่งผู้เรียนตกลงใจที่จะเรียนหรือศึกษาในหน่วยการเรียนนั้น ภายในระยะเวลา หรือตามเงื่อนไขที่กำหนดแนวทางการจัดทำหน่วยการสอนในลักษณะของสัญญาประกอบด้วย

- 4.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน
- 4.2 กำหนดข้อบังคับของหน่วยการเรียน
- 4.3 กำหนดข้อสัญญาที่เกี่ยวข้องกับระดับผลการเรียน และระดับการเรียนรู้อื่นๆ
- 4.4 กำหนดกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนทำหรือปฏิบัติ รวมทั้งข้อตกลง หรือทางเลือกอื่นๆ
- 4.5 จัดทำคู่มือการเรียน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียน
- 4.6 ในข้อตกลงต่างๆ ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกตัดสินใจในการทำกิจกรรม
- 4.7 กำหนดให้ผู้เรียนลงนามในสัญญาข้อตกลงโดยครูเป็นผู้พิจารณา

สัญญาในการเรียนบางครั้งอาจจะทำแบบง่าย ๆ ในลักษณะข้อตกลงระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งแสดงว่า นักเรียนจะต้องเรียน ทำกิจกรรมในเรื่องใดบ้าง ครูจึงจะยอมรับว่านักเรียนมีความรู้ และผ่านการเรียนในหน่วยการเรียนนั้นๆ สัญญาของบางหน่วยการเรียนอาจจะระบุระดับของผลการเรียน และระดับความสามารถในการทำกิจกรรมของนักเรียนพร้อมกันเลยทีเดียวก็ได้ เช่น “นักเรียนจะได้คะแนนในระดับ C เมื่อนักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดกิจกรรมที่ 1-5 และทำแบบทดสอบท้ายกิจกรรมได้ถูกต้องอย่างน้อย 12 ข้อใน 20 ข้อ” ตัวอย่างของสัญญาในการเรียนของหน่วยการสอน

ข้อกำหนดของสัญญาหน่วยการเรียน	
ชื่อนักเรียน.....วันสุดท้ายของการเรียน..... ในระหว่างการเรียนหน่วยการเรียนเรื่อง.....ข้าพเจ้าขอสัญญาดังนี้	
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	อ่านบทที่ 3-4 ในหนังสือเรื่อง..... ทำกิจกรรม และตอบคำถามในแบบฝึกหัดที่ 3-4 ร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อน ทำรายงานเรื่อง..... ทำแบบทดสอบตามที่คุณสอนกำหนด เสนอรายงานและกิจกรรมหน้าชั้นเรียน 1 ครั้ง นักเรียนลงลายมือชื่อ.....

การเขียนแผนการสอนในระดับคาบเวลา

เมื่อได้กำหนดแผนการสอนในระดับกระบวนวิชา หรือแผนการสอนในระดับหน่วย แล้วครูจะต้องจัดทำแผนการสอนในระดับคาบเวลา หรืออาจจะเรียกว่าบันทึกการสอน (Lesson Plan) ซึ่งเป็นการนำเนื้อเรื่อง และเวลาที่ได้จัดแบ่งไว้ในแผนการสอนระดับกระบวนวิชาหรือในระดับหน่วยนำมาเขียนเป็นแผนการสอนเฉพาะแต่ละคาบเวลา สำหรับการสอนในชั้นเรียน ให้ละเอียดมากขึ้น การเตรียมบันทึกการสอนในตอนหนึ่งๆ สำหรับวิชาหนึ่งๆ นั้น ไม่สามารถนำมาใช้สอนได้ในทุกๆ ชั้นเรียน ดังนั้น ควรเขียนให้สามารถยืดหยุ่นได้ เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับการสอนได้สอดคล้องสภาพของแต่ละชั้นเรียนที่ไม่เหมือนกัน และเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนในแต่ละชั้นเรียนด้วย

ลักษณะของบันทึกการสอนที่ดี

บันทึกการสอนที่ดี ควรจะเขียนในลักษณะที่อ่านง่าย ชัดเจน มีความยืดหยุ่น (flexible) และมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ครูสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
2. มีความยืดหยุ่น ในลักษณะที่ครูจะสามารถดัดแปลง หรือปรับปรุงเพื่อทำการสอนในครั้งต่อไปให้ได้ผลดีกว่าการสอนในครั้งแรกได้ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป
3. ในกรณีที่ครูประจำวิชาไม่สามารถทำการสอนได้ ผู้ที่ทำการสอนแทนซึ่งมีความรู้ความสามารถในวิชาเดียวกัน สามารถนำบันทึกการสอนนั้นไปใช้สอนแทนได้อย่างได้ผลเช่นเดียวกัน
4. รายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ไม่ยากต่อการดำเนินการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรม รวมทั้งครอบคลุมเนื้อเรื่องที่สอนได้ครบ

หลักในการจัดทำบันทึกการสอน

ในการทำบันทึกการสอน ผู้สอนควรยึดถือหลักเกณฑ์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เลือกหัวข้อเรื่องที่จะสอน กำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด ถ้าเป็นหัวข้อเรื่องที่มีเนื้อหาวิชามาก ก็อาจจะแบ่งเป็นตอนๆ ก็ได้
2. ระบุในรายละเอียดว่า การสอนในหัวข้อเรื่องนั้นมีจุดประสงค์อย่างไร ผู้เรียนควรมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่แสดงว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะดำเนินการสอน กิจกรรมการสอน รวมทั้งเทคนิคการสอนสำหรับการสอนในเนื้อเรื่องนั้นๆ อุปกรณ์การสอนและแนวทาง การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย รายละเอียดต่างๆ ดังกล่าว ควรเขียนให้ชัดเจน ใช้ภาษาที่กะทัดรัด อ่านเข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติตามอย่างได้ผล

3. กิจกรรมการสอนที่ระบุในบันทึกการสอนนั้น ครูควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งคำนึงถึงเวลาที่กำหนดด้วย การใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียนจะทำให้การสอนของครูเป็นที่ น่าสนใจแก่นักเรียน

4. การกำหนดงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ ครูควรระบุไว้ในบันทึกการสอนด้วย ซึ่ง ครูควรจะได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า การอธิบายแนวทางการดำเนินงานควรจะชัดเจน นักเรียนเข้าใจ และเป็นงานที่จะเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน หรือเป็นงานที่เตรียมตัวนักเรียน สำหรับการสอนในครั้งต่อไปก็ได้

องค์ประกอบของบันทึกการสอน

บันทึกการสอนที่ครูทำขึ้นนั้น จะต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Behavior Objective)

ในการเตรียมบันทึกการสอน ผู้สอนจะต้องระบุให้แน่ชัดลงไปว่าในช่วงระยะเวลาที่สอน 1 คาบเวลานั้น ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีพฤติกรรมใดบ้างตามเกณฑ์และภายใต้ สถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถกำหนดได้หลายๆ ข้อ ใน คาบเวลาหนึ่งๆ หรืออาจเรียกว่าจุดประสงค์นำทาง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียน เมื่อการเรียนได้เสร็จสิ้นลงเรียกว่าจุดประสงค์ปลายทาง

2. เนื้อเรื่องโดยสรุป (Content)

เป็นการระบุว่าใน 1 คาบเวลานั้น ผู้สอนจะสอนอะไรบ้างตามที่ระบุไว้ในแผนการ สอนระดับกระบวนวิชา หรือแผนการสอนระดับหน่วย ผู้สอนอาจจะระบุเนื้อเรื่องหรือหัวข้อที่ สอนตามหนังสือแบบเรียนก็ได้ การเลือกเนื้อหาวิชาที่จะสอนนั้น มีความสำคัญมาก ผู้สอนจะ ต้องรู้จักการแบ่งเนื้อหาวิชา และการจัดให้เนื้อหาวิชาแต่ละตอนให้มีความต่อเนื่องกัน รวมทั้ง พิจารณาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การจัดทำบันทึกการสอน ควร เน้นความสำคัญของเนื้อหาวิชาที่สอนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมและความต้องการของ หลักสูตร

3. กิจกรรมการสอน (Activities)

ผู้สอนจะต้องพิจารณาจัดกิจกรรมการสอนในแต่ละคาบเวลาให้สอดคล้องกับจุด ประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ การจัดกิจกรรมการสอนที่ดำเนิน ต้องเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่ไม่เหมือนกัน และพิจารณาการตอบ สอนของกิจกรรมการสอนที่ครูจัดขึ้น นอกจากนี้ ครูจะต้องเลือกกิจกรรมการสอนให้ สอดคล้องกับเวลาของบทเรียนด้วย เช่น เข้า บ่าย ก่อนการพักเที่ยง หรือก่อนเวลาเลิกเรียน ซึ่ง

ในช่วงเวลาดังกล่าวความสนใจของผู้เรียนจะแตกต่างกัน นอกจากนี้ การเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา การใช้อุปกรณ์การสอน และการเตรียมการสอนที่ดีของครูจะทำให้ให้นักเรียนสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

4. อุปกรณ์การสอน (Aids)

ในบันทึกการสอน ผู้สอนจะต้องระบุนชนิดของอุปกรณ์การสอนที่จะต้องเข้าร่วมกับการสอนในช่วงเวลานั้นๆ ด้วยว่า อุปกรณ์ชนิดใด ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งเป็นอุปกรณ์ที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับเนื้อเรื่องด้วย เช่น รูปภาพ เทปบันทึกเสียง แถบเสียง แผนที่ บัตรคำ และอื่นๆ อีก นอกจากนี้ หนังสือเรียนและหนังสือทางวิชาการก็สามารถนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ได้เช่นเดียวกัน

5. การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation)

ผู้สอนจำเป็นต้องจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อการเรียนการสอนได้ดำเนินไประยะเวลาหนึ่ง โดยระบุไว้ในบันทึกการสอนด้วยว่าเมื่อกิจกรรมการสอนได้ดำเนินไปในช่วงเวลาหนึ่งๆ ครูจะสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ด้วยวิธีใด เช่น จากการสังเกต การถาม หรือการให้ทำแบบฝึกหัด ซึ่งครูควรจะได้เตรียมคำถามหรือแบบฝึกหัดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนดำเนินไปตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ประโยชน์ของบันทึกการสอน

1. สำหรับครูที่เริ่มทำการสอนใหม่ และยังไม่มึประสบการณ์ในการสอน บันทึกการสอนจะช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เตรียมเนื้อหากิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การสอนมาพร้อมแล้ว สามารถดำเนินการสอนได้ด้วย ความมั่นใจซึ่งจะทำให้การสอนของครูประสบความสำเร็จได้ส่วนหนึ่ง

2. การทำบันทึกการสอนทุกครั้งที่ทำการสอน ทำให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนในแต่ละครั้งได้ รู้ว่าควรปรับปรุงกิจกรรมการสอนให้อยู่ในแนวใด หรือในลักษณะใดจึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้การสอนครั้งต่อไปมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. การจัดทำบันทึกการสอนจะทำให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้ทันตามหลักสูตร โดยไม่รวบรัดเกินไป เนื่องจากได้กำหนดเวลาและเนื้อเรื่องที่จะดำเนินการสอนไว้อย่างเหมาะสมแล้ว

4. บันทึกการสอนที่ดี ได้รับการปรับปรุงและนำไปใช้สอนอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะเป็นคู่มือให้แก่ครูใหม่ ให้รู้จักแนวการสอน และสามารถนำไปปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับการสอนของตนเองได้

จะเห็นได้ว่า การจัดแผนการสอนระดับกระบวนวิชา แผนการสอนระดับหน่วย และแผนการสอนระดับคาบเวลา หรือบันทึกการสอนจะต้องจัดทำให้สัมพันธ์กัน ซึ่งการมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้ครูที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน มีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้น และจะทำให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงการสอนในแต่ละครั้งได้ทราบข้อบกพร่องของตนเอง สามารถดำเนินการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรตามเวลาที่กำหนดไว้

สรุป

เพื่อให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องสามารถจัดทำแผนการสอนในระดับกระบวนวิชา แผนการสอนในระดับหน่วย และแผนการสอนระดับคาบเวลา หรือบันทึกการสอนให้สามารถนำไปปฏิบัติในชั้นเรียนได้

การเขียนแผนการสอนในระดับกระบวนวิชาจะเป็นการเตรียมแผนงานสำหรับการสอนใน 1 ภาคการศึกษา การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีลักษณะกว้าง สำหรับแผนการสอนในระดับหน่วยนั้น จะเป็นการเตรียมการสอนสำหรับหัวข้อเรื่องหนึ่งในเนื้อหาวิชา ซึ่งอาจจะเน้นในเรื่องการฝึกปฏิบัติ การจัดทำชุดการเรียนรู้ หรือให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้สอนจะสามารถกำหนดหน่วยการสอนในแผนการสอนระดับกระบวนวิชาได้ โดยพิจารณาจากเนื้อหาวิชาที่เห็นว่าเหมาะสมและส่วนอื่น ๆ จะจัดทำเป็นแผนการสอนในระดับคาบเวลา หรือบันทึกการสอนสำหรับการสอนปกติก็ได้

องค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอนจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางการวัดและประเมินผล รวมทั้งการกำหนดอุปกรณ์การสอน ซึ่งในแต่ละส่วนนั้น รายละเอียดจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของแผนการสอน อย่างไรก็ตาม การจัดทำแผนการสอนจะช่วยให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้ตามที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายการเรียน เนื่องจากครูได้เตรียมกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจให้แก่ผู้เรียน และอุปกรณ์การสอนรวมทั้งสามารถดำเนินการสอนได้สอดคล้องตามที่หลักสูตรกำหนด

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ, 2533.
- ระวีวรรณ ศรีครามครัน, หลักและเทคนิคการสอนภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษา, หจก. คุณพิน อักษรกิจ, กรุงเทพฯ, 2527.
- Callahan, Clark and Kellough, **Teaching in the Middle and Secondary Schools**, Macmillan Publishing Company, New York, 1992.
- Davies, Ivor K., **Instructional Technique**, McGraw-Hill Book Co. New York, **1981**.
- Kyriacou, Chris, **Essential Teaching Skills**, TJ. Press, Great Britain, 1991.
- Harley, Barry, **A Synthesis of Teaching Methods**, McGraw-Hill Book Co., Sydney, **1973**.